

Teisėjų tarybai

2024 – 04 -03

2024 m. kovo 31 d. naujienų portale „Delfi“ buvo paskelbta publikacija „Teisėjas: pranešėjo Gailiaus istoriją tyrusi komisija galėjo būti sudaryta neteisėtai“ (nuoroda: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/teisejas-pranesejo-gailiaus-istorija-tyrusi-komisija-galejo-buti-sudaryta-neteisetai-96262475>). Ši publikacija paplito ir kituose internetiniuose šaltiniuose bei socialiniuose tinkluose, kaip svarbi žinia ji buvo transliuota ir LRT bei kitų televizijos kanalų žiniose bei tapo diskusijų socialiniuose tinkluose objektu.

Šioje publikacijoje, žurnalistės I. Steniulienės teigimu, „Kauno apylinkės teismo pirmininkas Arūnas Purvainis sako, kad Valstybės saugumo departamento (VSD) pranešėjo Tomo Gailiaus istoriją nagrinėjusi Seimo laikinoji komisija galimai buvo sudaryta neteisėtai. Pasak jo, komisijos tyrimo tikslas nebuvo aiškiai apibrėžtas, o pati komisija ėmėsi Konstitucinio Teismo (KT) vaidmens – nors to daryti negali, pažymėjo teisėjas“. Straipsnyje pateikiama ir daugiau teisėjo A. Purvainio samprotavimų dėl Seimo laikinosios komisijos veiklos ir parlamentinės kontrolės įgyvendinimo tvarkos.

Po nurodytų publikacijų viešojoje erdvėje imta diskutuoti apie neteisėtą teismų sistemos įsitraukimą į politinius procesus. Akivaizdu, jog teisėjo A. Purvainio pasisakymai dėl Seimo laikinosios komisijos veiklos visuomenei suponuoja nuomonę, jog tai teismų (teisėjų) pateiktas teisinis vertinimas; tai kenkia teismų sistemos autoritetui, neabejotinai daro reputacinę žalą.

Manau, kad teisėjo Arūno Purvainio viešus pasisakymus dėl Seime vykstančių politinių procesų būtina įvertinti teisėjų etikos principų laikymosi kontekste.

Teisėjų etikos kodekso 7 straipsnyje įtvirtintas vienas esminių teisėjų etikos principų - pagarba ir lojalumas valstybei. Vadovaudamasis pagarbos ir lojalumo valstybei principais teisėjas, be kita ko, privalo elgtis politiškai neutraliai ir korektiškai, viešai nereikšti savo politinių įsitikinimų, neužsiimti agitacija.

Be to, viešais pasisakymais, kuriais nesilaikyta politinio neutralumo ir korektiškumo, gali būti pažeistas ir teismų nepriklausomumas, kuris yra būtina teisinės valstybės sąlyga ir pagrindinė teisingo teismo proceso garantija. Todėl teisėjai turi jį puoselėti ir tiek asmeniniu, tiek institucijos atžvilgiu būti teismų nepriklausomumo pavyzdys. Teisėjas ne tik neturi turėti neformalių ryšių su įstatymų vykdomąja ir leidžiamąja valdžia ir būti jų įtakojamas, bet ir protingo stebėtojo požiūriu jis turi būti nepriklausomas nuo šių valdžių.

Teisėjams keliama ir itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai: jų reputacija turi būti nepriekaištinga; teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi kelti abejonių dėl jo nešališkumo ir nepriklausomumo; teisėjas savo pareigas atlikti, taip pat elgtis turi taip, kad savo poelgiu nepažemintų teisėjo vardo (Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).

Teisėjų etikos kodekso 9 straipsnyje įtvirtintas nepriklausomumo principas, kuris įpareigoja teisėjus neprisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus, taip pat Bangaloro teisėjų elgesio

teisingumo principas, kuris nustato, kad teisėjas gali dalyvauti kitoje veikloje, jeigu ši veikla nesumenkina teisėjo pareigų orumo arba kitais būdais netrukdo teisėjo pareigų vykdymui (Bangaloro teisėjų elgesio principai, priimti teismų pirmininkų posėdyje Hagoje 2002 m. lapkričio 25–26 d., 4.11.4 punktas). Teisėjas savo elgesiu teisme ir už jo ribų turi išsaugoti ir sustiprinti visuomenės, teisės profesijos atstovų ir bylos šalių pasitikėjimą teisėjo ir teismų nešališkumu.

Suprantama, jog teisėjas, kaip ir kitas pilietis, turi teisę į žodžio, tikėjimo, susivienijimų ir susirinkimų laisves, tačiau naudodamasis šiomis teisėmis teisėjas visada turi elgtis taip, kad išsaugotų savo pareigų orumą, teismų nešališkumą ir nepriklausomumą. Tačiau nagrinėjamoje situacijoje teisės į teisėjo saviraiškos laisvę ribos galėjo būti peržengtos.

Išdėstytų argumentų pagrindu t e i k i u Teisėjų tarybai svarstyti klausimą dėl Kauno apylinkės teismo pirmininko Arūno Purvainio 2024 m. kovo 31 d. naujienų portale „Delfi“ paskelbtoje publikacijoje „Teisėjas: pranešėjo Gailiaus istoriją tyrusi komisija galėjo būti sudaryta neteisėtai“, išsakytais vertinimais dėl Seimo laikinosios komisijos veiklos teisėtumo *galimai padarytų pagarbos ir lojalumo valstybei, nepriklausomumo ir nešališkumo principų pažeidimo ir saviraiškos ribų peržengimo bei drausmės bylos inicijavimo*.

Teisėjų tarybos pirmininkė

Sigita Rudėnaitė